

Sygn. akt II UK 259/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Halina Kiriło

w sprawie z wniosku W. N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 maja 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 stycznia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 stycznia 2015 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację W. N. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 marca 2014 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w G. w

przedmiocie odmowy ustalenia prawa do emerytury na zasadach przewidzianych w art. 184 w związku z art. 32 i 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). W postępowaniu przed organem rentowym ubezpieczony udowodnił staż ogólny wynoszący tylko 23 lata, 9 miesięcy i 9 dni oraz nie wykazał 15-letniego okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy nie uwzględnił zatrudnienia ubezpieczonego w Zakładzie Przemysłu Lniarskiego M. Sp. z o.o. w M. w okresie od dnia 4 listopada 1974 r. do dnia 12 czerwca 1988 r. oraz od dnia 13 września 1989 r. do dnia 27 kwietnia 1996 r. z powodu wskazania przez pracodawcę, że ubezpieczony, pracując na stanowisku frezera, wykonywał pracę w warunkach szczególnych, wymienioną w wykazie A, dział XVI, pozycja 25 zarządzenia Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz.Urz. z dnia 2 sierpnia 1987 r.), podczas gdy ten akt prawny nie zawiera działu XVI. Sąd drugiej instancji pominął na podstawie art. 381 k.p.c., treść decyzji z dnia 9 września 2014 r., w której Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił w ogólnym stażu pracy ubezpieczonego okresu pracy w gospodarstwie rodziców i stwierdził, że legitymuje się on 25-letnim ubezpieczeniem, przyjąwszy, że decyzja została wydana już po wyroku Sądu Okręgowego, na wniosek o uwzględnienie tego okresu z dnia 25 lipca 2014 r. Podzielając w konsekwencji stwierdzenie Sądu Okręgowego, że w dniu wydania orzeczenia przez ten Sąd ubezpieczony nie wykazał ogólnego 25-letniego okresu ubezpieczenia, uznał, że na etapie postępowania apelacyjnego nie ma potrzeby badania charakteru pracy wnioskodawcy w okresie zatrudnienia w Zakładzie Przemysłu Lniarskiego. Na marginesie zaznaczył, że Sąd Okręgowy nie miał obowiązku sprostowania świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

Skarga kasacyjna ubezpieczonego została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania - art. 224 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., polegającego na nierozpoznaniu wszystkich zarzutów podniesionych w apelacji ubezpieczonego, art. 382 k.p.c. przez wydanie orzeczenia z pominięciem zebranego w sprawie materiału dowodowego, art. 381 k.p.c. przez odmowę przeprowadzenia dowodu z decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9

września 2014 r. oraz pominięcie wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka na okoliczność pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach wskazanych w świadectwie wystawionym przez pracodawcę, art. 316 § 1 k.p.c. przez wydanie wyroku z pominięciem istniejącego stanu rzeczy w chwili zamknięcia rozprawy oraz art. 386 § 1 k.p.c. przez niezastosowanie, mimo że apelacja była w całości uzasadniona.

Skarżący podniósł, że Sąd Apelacyjny nie rozpoznał istoty sprawy wskutek nieodniesienia się do zarzutów apelacyjnych i wniosków o przeprowadzenie postępowania dowodowego w zakresie zarzutu nieuzasadnionego nieuwzględnienia okresu pracy w szczególnych warunkach. Nie odniósł się w szczególności do wniosku o przesłuchanie świadka, które pozwoliłoby na ocenę, czy świadectwo pracy w szczególnych warunkach, mimo że zawiera błąd pisarski, stanowi dowód tego, iż ubezpieczony pracował w takich warunkach.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji.

Organ rentowy wniósł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W systemie apelacji pełnej w zasadzie dopuszczalne jest przytaczanie nowych okoliczności faktycznych i środków dowodowych w celu wykazania każdej wady orzeczenia sądu pierwszej instancji. W drugiej instancji strona może więc aż do zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych twierdzeń lub dla odparcia twierdzeń i wniosków strony przeciwnej, chyba że działa na zwłokę lub nie stosuje się do zarządzeń przewodniczącego bądź postanowień sądu (art. 217 § 1 k.p.c.). Artykuł 381 k.p.c. natomiast daje możliwość sądowi drugiej instancji pominięcia nowych faktów i dowodów, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później.

W orzecznictwie wyjaśniono, że nie można pominąć dowodu z powołaniem się na art. 381 k.p.c., jeżeli opóźnienie w jego zgłoszeniu jest usprawiedliwione przebiegiem postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1998 r.,

I PKN 505/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 11). W szczególności sąd drugiej instancji nie powinien pomijać nowych faktów i dowodów zgłoszonych w apelacji, jeżeli o potrzebie ich powołania strona dowiedziała się z uzasadnienia zaskarżonego wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I UK 30/04, OSNP 2005 nr 11, poz. 162). Bezzasadne pominięcie dowodu sprawia, że nie wchodzi on w zakres materiału stanowiącego podstawę ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia. Tymczasem należyte osądzenie sprawy wymaga, aby nie dochodziło do wydawania orzeczeń bez uwzględnienia całego dostępnego materiału faktycznego i dowodowego.

Zasada, że podstawą rozstrzygnięcia jest stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy uzasadnia odstępstwo od badania legalności decyzji na dzień jej wydania zawsze w przypadku oceny prawa do świadczenia uzależnionego od wykazania wymaganych okresów ubezpieczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNP 1999 nr 5, poz. 181 i z dnia 2 lutego 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293 z glosą R. Babińskiej-Góreckiej, OSP 2009 nr 4, poz. 45). Nie dotyczy to tylko nowych, nieistniejących przed zaskarżeniem odmownej decyzji rentowej okoliczności związanych ze stwierdzeniem niezdolności do pracy; wtedy, na podstawie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., sąd zobowiązany jest do uchylenia decyzji i przekazania sprawy do rozpoznania organowi rentowemu i umorzenia postępowania (por. między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273). Jeżeli zatem w trakcie postępowania sądowego dojdzie o ujawnienia niekwestionowanego przez organ rentowy dowodu spełnienia się ostatniej przesłanki prawa do świadczenia, to Sąd drugiej instancji, pomijając taki dowód, narusza art. 381 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji odmówił przeprowadzenia dowodu, nie dostrzegając tej oczywistości, że ubezpieczony nie mógł decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 września 2014 r. przedstawić w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, skoro została wydana później, na wniosek z dnia 25 lipca 2014 r. Nieuwzględnienie treści decyzji wyrażającej w toku postępowania stanowisko drugiej strony o dodatkowym uznaniu okresu ubezpieczenia przed dniem 1 stycznia 1999 r. i ogólnie 25 lat okresów składkowych

i nieskładkowych, stanowiącej element stanu sprawy sprzed zamknięcia rozprawy, spowodowało nieusprawiedliwione uchylenie się przez Sąd drugiej instancji od oceny spornego co do swego charakteru zatrudnienia ubezpieczonego w Zakładzie Przemysłu Lniarskiego na stanowisku frezera. Zaniechanie ustaleń w tym zakresie równa się nierozpoznanie okoliczności istotnych i niezbędnych do rozstrzygnięcia o prawie ubezpieczonego do emerytury ze względu na spełnienie wszystkich warunków emerytalnych.

Przedwczesne było także poprzestanie na stwierdzeniu błędu w zaświadczeniu pracodawcy z dnia 18 czerwca 1999 r., polegającego na wskazaniu oznaczenia działu, którego nie zawiera zarządzenie Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. (działu XVI), bez dostrzeżenia, że w tym zaświadczeniu pracodawca wskazał stanowisko pracy, na którym w tym dziale przemysłu wykonywane są stale i bezpośrednio prace przy stanowiskach związanych z bieżącą konserwacją agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu. Prace te wymienione są jako prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego w wykazie A, dziale XIV „Prace różne” pod poz. 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43).

Skarżący zatem trafnie domaga się oceny, czy świadectwo pracy w szczególnych warunkach zawiera błąd pisarski, a jeżeli tak, to czy mimo to stanowi dowód wykonywania pracy, o których mowa we wskazanych przepisach. Ocena ta powinna być dokonana na podstawie wszystkich zawnioskowanych przez niego dowodów, a więc także przesłuchania w charakterze świadka M. A. Wniosek o przeprowadzenie tego dowodu nie został przez Sąd drugiej instancji rozpoznany, co stanowiło naruszenie art. 236 w związku z art. 381 k.p.c.

Uznając więc zarzuty skargi za uzasadnione, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok do ponownego rozpoznania, jak w sentencji (art. 389¹⁵ § 1 k.p.c.).

eb